

Matthijs de Jong en Jaap van Dorp (red.), **Qumran en de Bijbel**, Jongbloed, Heerenveen 2013, 160 blz., € 14,95.

Vijfzestig jaar geleden werden de eerste boekrollen van Qumran ontdekt. Later bij Wadi Daliyeh (15 kilometer ten noorden van Jericho) langs de Dode Zee en tot in Masada ook nog meer boekrollen. De Dode Zeerollen heten echter naar de oorspronkelijke vindplaats: Qumran. Het onderzoek dat sindsdien gedaan is naar de Dode Zeerollen heeft veel informatie op-

geleverd, die ook invloed heeft op de tekst van de Bijbel. De rollen geven namelijk een uniek inzicht in de ontwikkeling van de tekst van het Oude Testament. Ze laten zien dat die tekst in de eeuwen voor het begin van onze jaartelling nog een grote variatie vertoonde. Verbluffend is de grote mate van gelijkheid tussen de oudere teksten en de tot nu toe bekende teksten uit het Oude Testament. Er zijn wel verschillen, maar die zijn voor fijnproevers. Zo lijken oorspronkelijke teksten soms verbeterd of korter te zijn.

Ook bieden de rollen toegang tot een denkwereld die grote overeenkomsten vertoont met de denkwereld van de joodse mensen uit de tijd van de eeuwen rondom de tijd van Jezus en van de eerste generaties christenen. Daarmee neemt Qumran een sleutelpositie in tussen het Oude en het Nieuwe Testament. Toch blijven er ook na jaren van onderzoek vragen over. Van wie waren de boekrollen? Wat is de relatie tussen de rollen en de nederzetting van Qumran? In dit boek zie je, hoe verschillende standpunten worden ingenomen. Dat laat zien, waar het om gaat! Dit boek 'Qumran en de Bijbel' behandelt deze vragen op een toegankelijke manier, en biedt zo een kennismaking met Qumran. Het boek gaat dieper in op de Bijbelhandschriften van Qumran en de tekstvariatie die ze bieden, die ook invloed hebben gekregen op de Nieuwe Bijbelvertaling.

Van alle boeken (behalve Ester) in de het Oude Testament zijn oudere tekstgetuigen gevonden in Qumran dan daarvoor bekend was.

Veel informatie is in dit boek toegankelijk gemaakt. Volgens mij is het hoofdstuk van dr. Rieuwerd Buitenwerf over de Messias en de aanduiding 'Zoon van God' uitermate belangwekkend. Graag noem ik de door hem behandelde Qumran-tekst 4Q246: "(Iemand anders) zal een groot man zijn op aarde (...) men zal hem zoon van de Allerhoogste noemen. Zijn koninkrijk zal een eeuwig koninkrijk zijn; Zoon van God zal hij genoemd worden". De tekst van Lucas 1: 32-35 komt daar heel dicht bij!

Buitenwerf merkt op, dat met deze tekst de verbinding is gevonden tussen de toen bestaande messiasverwachting en

het gebruik van 'Zoon van God' als titel in het Nieuwe Testament. De schrijver spreekt zelfs van de missing link! Ik vind het prachtig. Het boek 'Qumran en de Bijbel' is goed leesbaar geschreven door negen deskundigen. Het draagt bij aan een meer historische kijk op de Bijbel.

Het boek staat onder reactie van dr. Matthijs de Jong en dr. Jaap van Dorp, beiden werkzaam bij het Nederlands Bijbelgenootschap. De aanleiding van dit boek is de tentoonstelling over de Dode Zeerollen in het Drents Museum in Assen tot 5 januari 2014. Zowel de tentoonstelling als het boek kan ik aanbevelen.

W.J.W. Scheltens

G.A. Trouwborst, **Gewoon anders. Kerk zijn volgens Leviticus 19**, Sifron, 74 blz., ISBN 9789082084719, € 11,50; ook te bestellen bij de schrijver, tel. 0529-481591; email: gatrouwborst@kpnmail.nl.

Ds. Trouwborst uit Nieuwleusen heeft een mooi boekje geschreven, goed leesbaar en met prachtige verbindingen tussen OT en NT en goede uitleg mede via joodse uitleggers. Ik heb het met grote belangstelling gelezen, want Leviticus 19 is een mooie lezing van de wet in de kerkdienst.

Er zijn goede passages over gehoorzaamheid, niet als eenzijdig gebeuren, omdat ouders ook een verkeerde weg kunnen gaan of wijzen, maar wie gehoorzaamheid leert, kan ook beter luisteren, relativeren en behulpzaam zijn.

Over recht doen wordt gewezen op twee Hebreeuwse begrippen: 'tsedek' (strikte rechtvaardigheid) en 'mishpat': rechtspraak met de mogelijkheid van mededogen.

Je komt juweeltjes van inzichten hier tegen: bij lasteren wordt gewezen op de slang bij Eva. De slang maakt God zwart en het gif werkt door, want Eva zegt: van die ene boom mogen wij niets eten en die mogen we ook niet aanraken. Dat laatste was nooit gezegd. Maar kwaadspreken werkt altijd verder door.

Of kwaad spreken zo gelijkgesteld kan worden met bloed vergieten, zoals op blz. 59 gebeurt, vraag ik me af. De tong komt ook niet fraai ter sprake: die wordt de wortel van het kwaad genoemd. Mooi is de nadruk op de wisselwerking tussen de gemeenschap en de enkeling. Dat we van God geen beeld zullen maken, wordt aangeduid met een verwijzing naar een gietmal: een gietmal maakt steeds dezelfde beelden en wel de beelden in de vorm door de mens bepaald. Een relatie met God gaat anders: een levende relatie verstart niet, legt niets vast, doet recht aan de eigenheid van elkaar. Geloof hecht eraan, dat we God ervaren zoals Hij zich bekend maakt. Dit boek biedt mooie voorbeelden, zowel uit de Bijbel als uit het dagelijks leven. De hoofdstukken zijn kort en overzichtelijk en hebben steeds gespreksvragen. Dat betekent: prima leesstof voor een gesprekskring. Een serie preken is ook mogelijk! De literatuurlijst is indrukwekkend: 8 joodse commentaren uit New York!

W.J.W. Scheltens